

በዐምበይ ከተማ አሥር ዓመት ያህል በመንግሥት አገልግሎት ውስጥ የነበሩት “አባ ማለት” በኢየሩሳሌም ስለሚገኙት ኢትዮጵያውያን ሐምሌ ፳፪ ቀን ፲፰፻፷፯ ዓ-ም ላይ የጻፉት ማስታወሻ ።

ከሰኔ ፲ ቀን ጀምሮ እስከ ሰኔ ፳ ቀን ፲፰፻፷፯ ዓ-ም ድረስ ኢየሩሳሌምን በጎበኘሁ በት ጊዜ ከልዩ ልዩ የክርስቲያን ድርጅቶች አለቃዎች ማለት ከግሪክ፣ ከላቲን፣ ከአርመን፣ ከሶሪያ፣ ከፕቶችንና ከኢትዮጵያውያን አለቃዎች ጋር ለመተዋወቅ ቻልኩ ።

አሁን ያሉት የኢትዮጵያውያኖቹ አለቃ አባ ሳሊብ የሚባሉ ካህን ናቸው ። ገዳማቸውን የፈራረሰ አና ሆኖ ከማልታ ቅዱስ ዮሐንስ ማረፊያ ቤትና በደንብ ከተሠራው የኦርቶዶክሳውያኖቹ ገዳም አጠገብ ይገኛል ። ከዚህ ቀደም በውስጡ የሚኖሩት የኢትዮጵያውያኖች ቅጥራቸው ፸፩ ሲሆን ከነሱም ውስጥ ፬ ካህናቶች ብቻ ይገኙባቸዋል ። እንደሌሎቹ ሰዎች ሁሉ ኢትዮጵያውያኖቹ ከቅዱስ መቃብር ቤተ ክርስቲያን ውስጥ አንድ አነስተኛ ቤተ ክርስቲያንና መቅደስ የሌላቸው ስለሆኑ የቅርብን ስነ ሥርዓት ሳይፈጽሙ አራት ዓመት ሆኖባቸዋል ።

አባ ሳሊብ በዚሁ ሁኔታ ምክንያት እጅጉን አዝነው እንደሞትን ያህል አድርገን እንቁጥረዋለን ሲሉ ተናግረዋል ። የዛሬ አራት ዓመት ኢትዮጵያውያኖቹ እንደ ኦርቶዶክሳውያኖቹ ሁሉ በቤተ ክርስቲያኑና በመቅደሱ ገብተው የቅዳሴን ስነ ሥርዓት ይፈጽሙ ነበር ።

ይህ ከሆነ በኋላ የእንግሊዝ ቆንስል ሚስተር ሬን ይህንን መብት ኢትዮጵያውያኖቹ ለመቀጠል እንዲችሉ መልካም ምኞታቸው መሆኑን ገልጸው ነበር ። ሆኖም ጡብ ከተነሣ በኋላ ጉዳዩ በቅርቡ ጥንቃቄና ፍርድ ቤት ፊት የቀረበም ቢሆን በኢትዮጵያውያኖቹ ስም ሆኖ የሚናገር አንድም ሰው አልቀረበም ።

ከዚህ ቀደም ኢትዮጵያውያኖቹ ተራቸው ደርሶ ቤተ ክርስቲያን ከሚስተር ሬን ከተረከቡ በኋላ ከፕቶቹ መዝጊያቸውን በኃይል ሰብረው ከፈቱባቸው፣ ይህ ግፍ የተሟላበት የኦርቶዶክሳውያን ተግባር መፈጸሙን በቅርቡ ጥንቃቄና ላሉት ለእንግሊዝ የእንግሊዝ አምባሳደር ስር ሄንሪ ባልወር ቆንስሉ ያመለከቱም ቢሆን ካምባሳደሩ አንድም መልስ ስላልጻፉላቸው ቆንስሉ አንድም ነገር ለማድረግ ሳይችሉ ቀሩ ። እንዲሁም አፄ ቴዎድሮስ ሁኔታውን በሙሉ ያወቁ ቢሆንም በዚያን ጊዜ ጦርነት ገጥመው በመኖራቸው በኢትዮጵያውያኖቹ ስም ሆኖ ለመናገርና ለመከራከር የሚችል አንድም ሰው ለመላክ ሳይችሉ ቀሩ ። አባ ሳሊብ አያሌ እንግሊዝውያን በኢትዮጵያ የታሰሩ መሆናቸውን አውቀው እጅጉን አዘኑ፣ ኦርቶዶክሳውያኖቹ እጅጉን ሃብታሞች በመሆናቸው ግባቸውን ለመድረስ ብለው ከፍ ያለ ገንዘብ በቅርቡ ጥንቃቄና ከፈሉ፣ ኢትዮጵያውያኖቹ ግን ገንዘብ ስለሌላቸው አንድም ነገር ለማድረግ አልቻሉም ። ከዚህ በላይ የተዘረዘረው ሁኔታ ሁሉ አባ ሳሊብ ከፈረሰው ጋር መኖሪያ ቤታቸው በሄድኩበት ጊዜ ነገሩኝ፣ አባ ሳሊብ ስለ ሎርድ

ቡት የደረሱትን መጽሐፍ ወደ እንግሊዝ አገር እንድወስድላቸው ጠየቁኝ፤ እንዲሁም ስለ ችግራቸውና ስለ ኃዘናቸው ለሎርድ ቡት የጻፉትን ደብዳቤ ከላኩልኝ በኋላ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ማስረጃም አሳዩኝ።

ኢየሩሳሌም ፡ መስከረም ፲፬ ቀን ፲፰፻፷፯ ዓ-ም

አንድ ኢትዮጵያዊ ከህንድ የጻፈውን የኢትዮጵያ የቅዳሴ መጽሐፍ ግልባጭ በእኛ እንዳለ በማረጋገጥ ደብዳቤ እንድጽፍላቸው በኢየሩሳሌም የሚገኘው የኢትዮጵያውያኖች ገዳም አለቃ የሆኑት አባ ሳሊብ ጠይቀዉኛል። ስለዚህ ይህ ገዳም ካደረገው ስጦታ የበለጠ ማናቸውም ሌላ ስጦታ አለመኖሩን ለማረጋገጥ እፈቅዳለሁ።

ፊርማ ፡ ቡት ።

ቋንቋቸው አማርኛ ይሉታል ፡ በጥሩ የእጅ አጻጻፍ የተጻፈ ወንጌል ልዩ ልዩ ግልባጮች አሳይተዉኛል ፡ ሆኖም ቋንቋቸው ታውቆ ገና አልታተመም ።

ሰኔ ፲፱ ቀን ላይ በንያሚን የሚባል ከፍ ያለ ትምህርት ያለው ከኢየሩሳሌም ሁለት ማይልስ ርቆ በሚገኘው በግሪክ ገዳምና በቅዱስ መስቀል ትምህርት ቤት ውስጥ የመንፈሳዊን ትምህርት የሚያስተምር ፕሮፌሶር አገኘሁ ፡ ግሪኮቹ የተጨቁኑትን ኢትዮጵያውያኖች ለመርዳት ዝግጁ መሆናቸውን ገለጹልኝ ፡ ከዚህም በቀር ኢትዮጵያውያኖቹ ከቅዱስ መካን ውስጥ በታቸው ስለተወሰደባቸው አፄ ቴዎድሮስ እንግሊዞቹን በማሰር ላይ ይገኛሉ ብለው አምነዋል። የእንግሊዝ ባለሥልጣኖች መጀመሪያ ኢትዮጵያውያኖቹን ረዱ ፡ ቀጥለው ግን ከዱዋቸው አሉ ። እንዲሁም ስለ ምርኮኞቹ አንድ አርመናዊ ከንጉው ጋር ሄዶ እንዲነጋገርበት ተደርጎ የሚል ወሬ ሰምቻለሁ አሉ ፡ ይህ ወሬ ሊታመን የማይችል ወሬ ነው ፡ ምክንያቱም መጀመሪያ ነገር አርመኖቹ ኢትዮጵያውያኖቹ ድሆች መሆናቸውን ተገንዝበው ርከታቸውን ወስደውባቸዋል ፡ ቀጥሎም ደግሞ አርመኖቹ በአፄ ቴዎድሮስ በኩል ያልታወቁ ሰዎች በመሆናቸው ነው ። በካይሮ የሚገኙት የኮፐቶች ፓትርያርክና በእስክንድርያ የሚገኙት የግሪክ ፓትርያርክ ለአፄ ቴዎድሮስ አስታራቂዎች እንዲሆኑ ቢደረግና እንዲሁም አርመኖቹ ከዚህ ቀደም በገዳሙ ውስጥ ላሉት ኢትዮጵያውያኖች ይሰጡዋቸው የነበረውን ምግብ የእንግሊዝ መንግሥት እንዲሰጣቸው አንድ ሐሳብ ቢቀርብ አርመኖቹ ስምግብ ማቅረብ በኩል ከነበረባቸው ግዴታ እንዲወጡ በማለት ፡ እንዲሁም አርመኖቹ የሁልጣኑ ዜጎች በመሆናቸው ሁለ ጊዜ ሊረዱዋቸው ፈቃደኛ በመሆኑ አርመኖቹ ከቅዱስ መቃብር ቤተ ክርስቲያን በታ ውስጥ አንድ አነስተኛ ቤተ ክርስቲያን በቀላሉ ለኢትዮጵያውያኖቹ ሊለቁላቸው በቻሉ ነበር ሲሉ ፕሮፌሶር በንያሚን ገልጸዉልኛል ። አርመኖቹ በየቀኑ ለኢትዮጵያውያኖቹ ፵ ፕሮስትር ወይም ፲ ፍራንክ የሚያወጣ ሁለት ሳህን ሾርባና ፪፭ ዳቦ ይሰጡዋቸዋል። ስለዚህ የእንግሊዝ መንግሥት ታግሦ የ30.001 ፕሮስትር ወጭ በያደርግ ይህ የአርመኖቹ ግዴታ በቀረም ነበር ፡ ይህ ልምድ የዛሬ ፻፳ ዓመት ኢትዮጵያውያኖቹ በረኅብ ባለቁ ጊዜ ምግብ ለማግኘት ብለው ከቅዱስ መቃብር አጠገብ ይገኙ የነበረበትን ሰፋሬ በታዎቻቸውንና ቤተ ክርስቲያናቸውን ሁሉ ለአርመኖቹ ሰጥተው ለራሳቸውና ለተመሳሳይዎቻቸው ለኮፐቶች የሚሆን አንድ አነስተኛ ቤተ ክርስቲያን ሲያስቀሩ የተጀመረ ልምድ ነው ።

አሳዛኝ ኢትዮጵያውያኖቹ ተስፋ ቁርጠው በሰፋፊው የቤተ ክርስቲያን ሚዳ ላይ ሲዘዋወሩና በየድንጋዩ እየተጠለሉ ሲጸልዩና መጽሐፍ ቅዱሳቸውን ሲያነቡ አይቻቸዋለሁ።

ስለዚህ ትዕግሥታቸው የሚያስመሰግናቸውና ድክነታቸው ደግሞ ከእንግሊዝ መንግሥት ርኅራኄነትን ሊያስገኝላቸው የሚገባ ነው።

በጽዮን ተራራ ላይ ባለው የቅዱስ ጀምስ ገዳም ውስጥ ከሚኖሩት የአርመን ፓትርያርክ በተደረገልኝ ደግነት እንደተገነዘብኩት ፓትርያርኩ ስለነኝሁ አሳዛኝ ሰዎች አንድ ስምምነት ለማድረግ ፈቃደኛ መሆናቸውን አልጠረጥርም። ስለዚህ በዚሁ ጉዳይ አገልግሎቴን እንድሰጥ የግርማዊትነታቸው መንግሥት የፈቀደ እንደሆነ በሚመጣው የጥቅር ወር ላይ ወደ ኢየሩሳሌም ለመመለስ ፈቃደኛ ነኝ የአርመኑ ፓትርያርክ የኔ የመተማመኛ ሰነዶች ማለት ፓስፖርቱ፣ ከካንተርበሪ አቡን የተጻፈልኝ የአደራ ደብዳቤ፣ ከክርስቲያን ማኅበር የተጻፈልኝ ደብዳቤ ከእንግሊዝ የቅዱስ ዮሴፍ ማኅበር የተጻፈልኝ ደብዳቤና በቋንቋቸው የተተረጎሙ የልዩ ልዩ ቀሳውስት ደብዳቤዎች ሁሉ ከዩበኋላ በመንፈስ ቅዱስ ቤተ ክርስቲያናቸው የቀርባን ስነ ሥርዓት እንድፈጽም ፈቀዱልኝ።

ጉዳዩን ከአርመኖቹ ጋር ለመዝጋት ብዙ ጊዜ ይጠይቃል፡ ሆኖም ጉዳዩ በእንግሊዝ መንግሥትና (አሁን በእንግሊዝ አገር በሚገኙት) ሠልጣን ተጀምሮ ውጤቱ በግርማዊት ንግሥትና በሠልጣኑ በኩል ለአፄ ቴዎድሮስ የተነገራቸው እንደሆነ አፄ ቴዎድሮስ ለምርኮኞቹ ምሕረት እንደሚያደርጉላቸው አይጠረጠርም። ስለዚህ ጦርነት ወይም ግጭት ከመጀመር በፊት አስቀድሞ ይህንኑ መንገድ በሥራ ላይ እንዲውል መሞከር የተሻለ ነው።

ከዚህ ቀደም ኢትዮጵያውያኖቹ በእንግሊዝ ጠባቂነት ውስጥ ሆነው ኢየሩሳሌምን ለመሳም ይመጡ ነበር፡ አሁን ግን የእንግሊዝ መንግሥት እርዳታውን ስላንደለባቸው ኦርቶዶክሳውያኖቹ ገንዘባቸውን በሙሉ ዘርፈዋቸዋል የሚል ወሬ በኢየሩሳሌም ሁሉ ጊዜ ይሰማል።

የፎየኒክስ ክቡብ፡ የቅዱስ ጀምስ አድራሻ ቍጥር ፲፯፡

ለንደን፡ ሐምሌ ፳፪ ቀን ፲፰፻፳፯፡

ፊርማ፡ ዊሊያም ዊንዳም ማለት።

የአርድሊ ሻይካር፡ አሥር ሺህ አባሎች ያሉበት የክርስቲያኖች ማኅበር አባልና በ፲፰፻፳፯ ዓ-ም፡ ኢየሩሳሌም ለመሳም የሄዱ አመኔተኞች፡

ግድፈት፡ ኢትዮጵያውያኖቹ በኢየሩሳሌም ያለው ቦታቸውን ሰሎሞን ሶንግሥተ ሳባ በርስትነት የሰጣት ቦታ ነው ይላሉ።

ባሮን ቦሪስ ሞልድ፤ የፔትሮ ግራድ ከተማ የኒቨርሲቲ የሕግ ክፍል ፕሮፌሰር በሄግ ከተማ የሚገኘውን የዓለም ፍርድ ቤት ዳኛ አባል እና የዓለም የሕግ ኢንስቲትዩት ማኅበረተኛ በኢየሩሳሌም ስለሚገኙት ኢትዮጵያውያኖች መብት ያቀረቡት ሐሳብ።

ከዚህ በላይ ስማቸው የተጠቀሰው ባሮን ቦሪስ ሞልድ፡ የተሰጡባቸውን ሰነዶችና አፈሰል ጽሑፎች በሚገባ መርምረው ካጡ በኋላ ከዚህ ቀጥሎ የተሰጠውን አስተያየት አቅርበዋል።

ኢትዮጵያ በኢየሩሳሌም ከሚገኘው ከመካነ ቅዱስ ቦታ ውስጥ አንዳንድ ቦታ ለመያዝ መብት ካገኙት አገሮች ውስጥ አንዱ ነች።

ከ፲፭ኛ ዘመነ ሃጂራ (ማለት ከ፳፻፱ ዓመተ ምሕረት) ጀምሮ ጸንቶ የሚኖረውንና በኢየሩሳሌም የሚገኙትን ልዩ ልዩ ሃይማኖት ያላቸውን ሰዎች መብት የሚመለከት የካሊፍ ያማር ንጉሣዊ ትእዛዝ (ፈርማ) ስለ ኢትዮጵያውያኖቹ ከዚህ ቀጥሎ የተመለከተውን ይዘረዝራል።

... በኢየሩሳሌም ሆነ ከኢየሩሳሌም ውጭ በሚገኘው በማናቸውም ሌላ ቅዱስ ስፍራ ውስጥ፤ ማለት በኢማን (በጎልጎታ) ወይም በትንሣኤ መካነ ወይም ደግሞ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በተወለደበት በደቡብ፤ በሰሜንና በምዕራብ በኩል ሦስት ቦሮች ባሉት በቤተ ልሔም ታላቁ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ለሚኖሩት ክርስቲያኖች ማኅበሮች ሁሉ ሰላም ይሁን። ከግሪክ ዘመነ መንግሥት ጀምሮ ከቦታው የሚገኙት ኢቤሪያኖችና ኢትዮጵያውያኖች ማኅበሮች ሁሉ ጊዜ እዚያው ነዋሪ የሆኑ። እንዲሁም የሌላ አገር ሰዎች ማለት ላቲኖች፤ ኮፕቶች፤ ሶሪያውያኖች፤ አርመኖች፤ ኔስቲሪያውያኖች፤ ያዕቆብያውያኖች እና ማርኒታውያኖች ሁሉ ኢየሩሳሌምን ለመሰለም በሚሄዱበት ጊዜ በኢየሩሳሌም ፓትርያርክ ሶፎኒዮስ ያመልክቱ፤ ፓትርያርኩ በተወደደው ነቢይ በተሰጠው የቀደምትነት መብት መሠረት መሪያቸው ይሁን... (በ፲፰፻፲፫ ዓ-ም በፓሪስ ከተማ “ሂስቲር ዴላ ሪቫሊቴ ኤዱፕሪቴክቶራ ዴዝ ኤክሊ ክረትዮን ኤንኦሪያ” በሚል አርእስት የተጻፈውን መጽሐፍ ከገጽ ቀጥሮ ፱፻፷፭ ቀጥሮ ፻፵፰ ተመልከት።

ስለዚህ ጉልህ ሆኖ እንደሚታየው ከጥንት ጊዜ ጀምሮ ማለት እጅጉን ከፍ ከፍ ያሉ የክርስቲያን አገሮች ተሳላሚዎች ብቻ ተብለው ይጠሩ ከነበረበት ጊዜ ጀምሮ ኢትዮጵያውያኖች ከቅዱስ መካነ ውስጥ ቦታ ይዘው የኖሩ መሆናቸውን ታውቋል።

ከዚህም በቀር የካሊፍ ያማር ወራሾች የኢትዮጵያውያኖችን መብት አረጋግጠዋል።

ከ፲፭፻፲፪ ጀምሮ እስከ ፲፭፻፳ ዓ-ም ድረስ በሥልጣን ላይ የነበሩት ቀዳማዊ ሡልጣን ስሊም በ፱፻፳፫ ዓመተ ሃጂራ በሰጡት ንጉሣዊ ትእዛዝ ላይ ስለ ኢየሩሳሌም ፓትርያርክ ሥልጣን ሲናገሩ... ጆርጂያውያኖች ኢትዮጵያውያኖችና ሴርቢያውያኖች ይዘዋቸው የሚገኙት ቤተ ክርስቲያኖችና ቦታዎች ሁሉ በፓትርያርኩ ሥልጣን ሥር ሲሆኑ በግብር በኩል ነፃ መሆናቸውን አገልገለዋል። ይህ ንጉሣዊ ሥልጣን ከ፲፭፻፳ ዓ-ም ጀምሮ እስከ ፲፭፻፷፭ ዓ-ም ድረስ በሥልጣን ላይ በነበሩት በቀዳማዊ ሡልጣን ሰሌማንና እንዲሁም

ከ፲፯፻፲፫ ጀምሮ እስከ ፲፯፻፲፯ ዓ-ም ድረስ በሥልጣን ላይ በነበሩት በአሕመድ ታድሶ ጸድቋል ።

በምዕራብ አገሮች መጀመሪያ የታተሙ መጽሐፎች ኢትዮጵያውያኖች በመካነ ቅዱስ ውስጥ ከፍ ከፍ ያሉ ቦታዎች የያዙ የክርስቲያን ሰዎች መሆናቸውን ይገልጻሉ ።

ሚስተር ሄንሪ ፓሶት የጀመሩትና ሚስተር ቻርለስ ፊልፕ (የቻምፔርዋይና የግራንድ ቻምፕ ሎርድ) በ፲፮፻፴፬ ዓ-ም የፈጸሙት አርእስቱ «የቅዱስ መካነ ጉብኝት» የሚል መጽሐፍ ውስጥ፤ ከዚያ ተነሥተን አብርሃም ልጁ ይስሐቅን መሥዋዕት አድርጎ በቀረበ በት ስፍራ ከሄድን በኋላ አበሾች የሚባሉ የጠቋቁር ሰዎች ርስት የሆነውን አንድ አነስተኛ ቤተ ክርስቲያንና እንዲሁም አብርሃም ልጁን ለመሠዋዕት በቈረጠበት ጊዜ ከቦታው የነበረውን የወይራ ዛፍ አየን የሚል ተጽፎ ይገኛል ።

አንዳንድ ጉብኝቶች ኢትዮጵያውያኖች በ፲፯፻ ዓ-ም ላይ ከቅዱስ መቃብር ቤተ ክርስቲያን አጠገብ ከሚገኘው ቦታ ይኖሩ ነበር ። እንዲሁም ከኦፕሮብሪዎም አደባባይ አጠገብ አንድ አነስተኛ ቤተ ክርስቲያን ነበራቸው ይላሉ ።

ዝናቸው የታወቀ ጉብኝ ፔትሮ ዴላ ቫሌ የሚባሉ ሰው በ፲፯፻፶ ዓ-ም በጻፉት መጽሐፋቸው ላይ ከዚህ ቀጥሎ የተመለከተው ተጽፎበት ይታያል ።

(በቀራንዮ ከፍታ) በማውንት ካልቮሪ ቤተ ክርስቲያን ከቦታች በኩል የኢየሩሳሌም ንግሥት የነበሩት የጎድፍሪያና የባልድዊንን መቃብሮች አየሁ፤ ከዚያ በታች ደግሞ ቅድስት ኢለኒ የጌታችንን መስቀል ያገኘችበትን ቦታ አየሁ ። በቤተ ክርስቲያኑ ዙሪያ ካየሁዋቸው ካያሌዎቹ አነስተኛ ቤተ ክርስቲያኖች ውስጥ አንድ ኢትዮጵያውያኖች የያዙት ነው ። በዚሁ ቦታ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ያረፈበትንና የተገረፈበትን የኦፕሮብሪዎም (ዓምድ) ድንጋይ አየሁ ። ከዚህም በቀር ከቤተ ክርስቲያኑ ውስጥ ያሉት የሌሎች አገሮች ቦታዎች ካየሁ በኋላ ከላይ እንደተጠቀሰው ሁሉ ኢትዮጵያውያኖቹ ከስፍራው ሥርዓተ ቅዳሴን የሚፈጽሙበት አንድ ቦታና እንዲሁም የኦፕሮብሪዎም አነስተኛ ቤተ ክርስቲያን አሉዋቸው ።

አባ ዳብዳን በ፲፯፻፷፩ ዓ-ም የጻፉት ደግሞ «መንገዳችንን በቀጠልንበት ጊዜ በኢትዮጵያዊው አቡን አቡነ ዮሐንስ ሥር ይተዳደሩ የነበሩትን ሠናይዳኒያኖች ይኖሩበት የነበረውን ቤተ ለማየት ብለን ወደ ቅዱስ መቃብር ቀበሌ ሄድን ። መኖሪያ ቤታቸው በካልቮሪ ተራራ ላይ የተሠራ በመሆኑ በንድ አነስተኛ መንገድ በኩል ከቦታው ደረስን፤ በመግቢያው በር በኩል ስድስት ቅርንጫፎች ያሉበት አንድ አሮጌ የወይራ ዛፍ አየን፤ ምሥራቃውያኖቹ እንደሚሉት ዛፉ አብርሃም ይስሐቅ ልጁን ለመሠዋዕት በሄደበት ጊዜ አንድ በግታስሮ ያገኘበት ነው ። ዛፉ የኢትዮጵያውያኖቹ ንብረት በመሆኑ ደግሞ ኢትዮጵያውያኖቹ በሚገባ ይጠብቁታል ። (ቪያኸ) ደላ ተር ሰንት» በሚል አርእስት በፓሪስ የታተመውን መጽሐፍ ገጽ ቍጥር ፪፻፶፬ ተመልከት ። በ፲፯፻ ዓ-ም ውስጥ በኢየሩሳሌም በሚገኙት ልዩ ልዩ ሃይማኖት ባላቸው ሰዎች መካከል ግጭት በመፍጠሩ ምክንያት ኢትዮጵያውያኖቹ ከፍ ያለ ችግር ገጠማቸው ። ሁልጣን ሙራድ ፬ኛ በ፲፻፵፬ ዓመተ ሃጂራ በ፲፯፻፴፬ ዓ-ም ከሰጡት ትእዛዝና እንዲሁም ዳግማዊ መስጠፋ በ፲፻፶፱ ዓመተ ሃጂራ

፲፯፻፺፰ ዓ-ም ከሰጡት ትእዛዝ ላይ እንደሚታየው ጠቡን የጀመሩ አርመኖቹ መሆናቸውን ታውቀዋል ።

ሁለቱ ትእዛዞች የኢትዮጵያውያኖቹን ጉዳይ የሚመለከቱ ከመሆናቸውም በላይ በተለይ ሁለተኛው ትእዛዝ አርመኖቹ በ፲፱፻፳፯ እና በ፲፱፻፳፰ ዓመተ ሃጂራ ውስጥ ከኢትዮጵያውያኖቹ ላይ በኃይል የወሰድዋቸውን ርስቶች ለኢትዮጵያውያኖቹ እንዲመልሱ ያዝዛል ።

በ፲፱፻፳፰ ዓ-ም ላይ በደረሰው የእሳት ቃጠሎ ምክንያት የቅዱስ መቃብር ቤተ ክርስቲያን ከተቃጠለ በኋላ ኢትዮጵያውያኖቹ ምን ያህል ርስት ይዘው እንደነበሩ በ፲፱፻፶፯ ዓ-ም ውስጥ ከቦታው የመጡት ጎብኚዎችና እንዲሁም በዚያን ጊዜ መጻሕፍትን ይጽፉ የነበሩት ጸሐፊዎች ከሰጡት ምስክርነት ላይ ይታያል ።

ሚስተር ሚስሊን «ለዘ ሊያ» በሚል አርእስት የጻፉት መጽሐፍ፣ «ከምሰሶዎቹ በስተጀርባ በኩል ወደ ቅድስት ኢለኒ ቤተ ክርስቲያን፣ ማለት ወደ ኢትዮጵያውያኖቹ ገዳም የሚወስድ አንድ ዋሻ በቅዱስ መቃብር ፊት ለፊት ይገኛል ። በገዳሙ መግቢያ ፊት ለፊት ማለት በስተሰሜን በኩል ደግሞ የቅድስት ኢለኒ ወርቅ ጎተራ ወደ ተባለው ቦታ የሚወስደውን የኮፕቶቹን ገዳም በር ይታያል ። ከዚህም በቀር የኢትዮጵያውያኖቹ ገዳም በቅዱስ መቃብር ቤተ ክርስቲያን በስተጀርባና በቅድስት ኢለኒ ቤተ ክርስቲያን በላይኛው ክፍል ይገኛል» ይላል ገጽ ፪፻፹፰ ተመልከት ።

«የዛሬይቱ ጳለስጢን» በሚል አርእስት አባ ዶሚኒክ ዛኒኪያ የጻፉት መጽሐፍ ደግሞ ወደ ቅድስት ኢለኒ ቤተ ክርስቲያን የሚያወርድ ከባዜሊቃው ጌት ሚትር ዝቅ ብሎ የሚገኝ ሰፋፊ ደረጃ ያለው ምድር ቤት ይታያል ። ቤተ ክርስቲያኑ በስተምሥራቅ በኩል ሁለት ክንፍና እንዲሁም ኢትዮጵያውያኖቹን ገዳም የሚያይ ስድስት መስኮቶች ያለበት ኩፖል ይገኛል» ይላል ።

አባ ሊያሺም፤ «ጋይድ ኦቭ ዘ ሳንክቼዋሪስ ኤንድ ሂስቶሪካል ፕላይስስ ኦቭ ዘ ሆሊ ላንድ» በሚል አርእስት ከጻፉት መጽሐፍ ጋር አባሪ የሆነው ካርታ ከቅድስት ኢለኒ ቤተ ክርስቲያን አጠገብ የሚገኘውን የኢትዮጵያውያኖቹ ገዳም ትክክለኛው አቀማመጥ ያስረዳል ።

ከዚህም በቀር «ቨርዲ ቨርኑዋ ዲ ፍራገር ደር ሂልንጀን» ስለ መካነ ቅዱስ በበርሊንን ከተማ በ፲፱፻፳፯ ዓ-ም ላይ የጻፉት መጽሐፍ ቀጥሎ ያለውን የኢትዮጵያውያኖች ርስት ዝርዝር በገጽ ቀጥር ፳፱ ላይ ይታያል ። «የኢትዮጵያውያኖቹ ገዳም በቅድስት ኢለኒ ቤተ ክርስቲያን በላይኛው ክፍል ይገኛል ። እንዲሁም ወደ ቅዱስ መቃብር በሚወስደው መንገድ በካልቨሪ በስተምሥራቅ በኩል ኢትዮጵያውያኖቹ ሌላ አነስተኛ ቤተ ክርስቲያን አላቸው፣ የቅድስት ኢለኒ ቤተ ክርስቲያን ንብረታቸውም ቢሆን ከጥንት ጀምሮ ለአርመኖቹ የሰጡት ነው» ።

በአዲሱ ሰነድ ልዩ ልዩ ሃይማኖት ባላቸው ሰዎች መካከል ስለ ርስትነት የተፈጠረው ጠብ በ፲፱፻፶፯ ዓመተ ምሕረት ሳይቀር በመካነ ቅዱስ ቀጥለዋል ።

በ፲፰፻፷፰ ዓመተ ምሕረት ለእንግሊዝ መንግሥት ፓርላማ በቀረቡት የእንግሊዝ የዲ-
ፕሎማቲክ ደብዳቤዎች መሠረት ኢትዮጵያውያን በ፲፱፻ ዓመተ ምሕረት ውስጥ ልዩ
ልዩ ግፍ እንደደረሰባቸው ለማረጋገጥ እንችላለን።

በኢየሩሳሌም የሚገኙት የእንግሊዝ ጳጳስ ሰጪ ጽህፈት በ፲፰፻፶፬ ዓመተ ምሕረት ላይ
ለሎርድ ማልስበሪ በጻፉት ማስታወሻ ውስጥ በዚያን ጊዜ ከዚህ ቀጥሎ የተዘረዘረውን
ጉዳት በኢትዮጵያውያን ላይ መድረሱን ገልጸዋል።

«ኢትዮጵያውያን እንደሚገልጹትና እንዲሁም መንፈሳዊ ታሪክ እንደሚያስረዳው
ከፍ ያለ ርስት በኢየሩሳሌም ውስጥ ነበራቸው፡ ይሁን እንጂ ርስታቸው ስለ ተወሰደባቸው
አሁን ስድሳ ሰዎች ብቻ የሚገኙበትን የዴር ኤል ሠልጣን ገዳምን ብቻ ይዘው
ይገኛሉ። ኢትዮጵያውያን በየጊዜው የተወሰደባቸው ርስት ንብረታቸው መሆኑን ለማ
ስረዳት የሚችሉባቸውን ሰነዶች የሉዋቸውም፡ ምክንያቱም የዛሬ ፲፪ ወይም ፲፬ ዓመት
ኢብራሂም ፓሻ ሰነዶቻቸውንና መጻሕፍቶቻቸውን ሁሉ አቃጥሎባቸዋል፡ የዛሬ ጽፎ
ዓመት አኔው ራሴ ሰነዶቻቸውንና መጻሕፍቶቻቸውን ሁሉ ያየኋቸው ከመሆኔም በላይ
መጻሕፍቶቹና ሰነዶቹ በሙሉ መቃጠላቸውን በኢየሩሳሌም በሚገኙት ሰዎች ሁሉ
የታወቀ ነው፡ አሁን ያለው ችግር በዚያን ጊዜ የጠፋውን ለማወቅ ሳይሆን የሚያስፈ-
ልገውን መድኃኒት ለማወቅ ብቻ ነው።

ኢትዮጵያውያን በ፲፰፻፴፰ ዓመተ ምሕረት በተሰበ በሽታ ምክንያት ሲያልቁ የአር-
መኖቹ ፓትርያርክ ገዳሙና ቤተ ክርስቲያኑ ይገባናል በማለት የከፕቶቹ ቀሳውስት የኢ-
ትዮጵያውያን ገዳምና ቤተ ክርስቲያን ቅልፎች እንዲወስዱ አደረጉ።

ከዚህ በኋላ ሌሎች ኢትዮጵያውያን ተሳላሚዎች በ፲፰፻፵፱ እና በ፲፰፻፶፱ ዓመተ ምሕ-
ረት ወደ ኢየሩሳሌም ለመምጣት እንደጀመሩ ቅጥራቸው ፻ ደረሰ፡ ከመጭዎቹ ኢትዮጵ-
ያውያን አዋቂዎችና አክባሪዎችም ቢሆኑ አርመኖቹና ከፕቶቹ በመከሰላቸው ተስማ-
ምተው እንደ ባርያ እንደ አውሬ አድርገው ያዙዋቸው። አርመኖቹ በፈለጉበት ጊዜ ቤተ
ክርስቲያኑን ሲከፍቱ ብቻ ኢትዮጵያውያን ወደ ቤተ ክርስቲያኑ ለመግባት ይችሉ-
ነበር። ይህ በመሆኑ ምክንያት እኔ በጉዳዩ ውስጥ ጣልቃ ለመግባት ተገደድኩ፡ ከዚህ
በላይ ከተጠቀሰው የተሰበ በሽታ መቅሰፍት በኋላ የኢትዮጵያውያን ገዳም ቅልፍ
በጨቋኞቹ እጅ ይገኝ ስለ ነበረ፡ ከፕቶቹ እስከ ፈለጉበት እስከ ሌሊት ጊዜ ድረስ ኢት-
ዮጵያውያን በገዳሙ ውስጥ አስረው ያኖሩዋቸው ነበር፡ ይህ በመሆኑ ምክንያት
ኢትዮጵያውያን በገዳሙ ውስጥ በታመሙበት ጊዜ ሐኪም ለመጥራት ሳይችሉ ቀር-
ተዋል። የዛሬ ሁለት ዓመት ከኢትዮጵያ ንጉሥ ራስ ዓሊ እና ከደጃዝማች ወብሌ እንዲ-
ሁም ከሌሎች ባለሥልጣን ቀሳውስቶች ደብዳቤዎች ደረሱ፡ እነዚህ ባለሥልጣኖች ኢት-
ዮጵያውያንን በኢየሩሳሌም እንደጠብቀላቸውና እንዲሁም አንድ ኃላፊ ሰው የበላይ
አድርጌ እንደሾሞላቸው ጠየቁኝ፡ እኔም በገራቸው ጥሩ አቀባበል ስለተደረገልኝ የአ-
ገራቸውና የሕዝባቸው ወዳጅ ሆኜ የተቻለኝን ያህል እንድረዳቸውና እንድመክራቸው
ዝግጁ ብሆንም ከግርማዊት ንግሥት ካልተፈቀደልኝ በቀር አንድም ውሳኔ በአፈሰል

መንገድ ለማድረግ የማልችል መሆኔን ገልጮ መልስ ሰጠኋቸው፡ ይህ በመሆኑ ምክንያት ልዩ ልዩ ባለሥልጣኖችና ቀሳውስቶች ንጉሡን በጠየቁዋቸው ምክንያት ራስ ዓሊና ደጃዝማች ውቤ ከዚህ በላይ የተጠቀሰውን ደብዳቤ ለመጻፍ ተገደዱ። ይሁን እንጂ የአንግሊዝ መንግሥት ቆንስል በኢየሩሳሌም ይህንኑ ሳያስታውቁ በመቅረታቸው ኢትዮጵያውያኖቹን ሳይጠብቁ ቀርተዋል።

በዚያን ጊዜ የነበሩት የአንግሊዝ ቆንስል ከዚህ በላይ ያለውን ሁኔታ ደግመው አረጋግጠውታል።

በጥቅምት ወር ፲፰፻፶ ዓመተ ምሕረት ኢትዮጵያውያኖቹ አርመኖቹና ኮፕቶቹ ቤተ ክርስቲያናችንንና ገዳማችንን ወሰዱብን፤ እንዲሁም ቍልፎቻችንን በእጃቸው ይዘውብናል ሲሉ በኢየሩሳሌም ለሚገኙት ለአንግሊዝ ቆንስል አመልክተዋል። ኢትዮጵያውያኖቹ ወደ ቤተ ክርስቲያናቸው እንዳይገቡ ጨርሰው ተከልክለዋል፡ ይህ በመሆኑ ምክንያት ኢትዮጵያውያኖቹ ለቱርክ ባለሥልጣኖች ካመለከቱ በኋላ ወሚክ ፓሻ ኮፕቶቹ ቍልፉን እንዲመለስላቸው አዘዙ፡ ይሁን እንጂ ያርመኖቹ ፓትርያርክ ኮፕቶቹን ለመርዳት ብለው በፈጠሩት ተንኮል ምክንያት ትእዛዙን ለመፈጸም ያልተቻለም ቢሆን አንድ ልዩ ስም ምንት ለጊዜው ስለተደረገ ቤተ ክርስቲያኑ ኢትዮጵያውያኖቹና ኮፕቶቹ በነፃ እንዲጠቀሙበት ተወስኖ ቍልፎቹ በኮፕቶቹ እጅ ቀረ። ይህ ስምምነት በሰነድ ማስረጃ መሠረት ከሁለቱም ወገኖች አንዱ መብቱን እስኪያውቅ ድረስ እንዲቆይ ተደረገ።

ቆንስል ፊን ታኅሣሥ ፴ ቀን ፲፰፻፶ ዓመተ ምሕረት እና ታኅሣሥ ፱ ቀን ፲፰፻፶፩ ዓመተ ምሕረት ለቫይካውንት ፖልመርስቶን የጻፉዋቸውን ደብዳቤዎች ተመልከት፡ በኢየሩሳሌም ስለሚገኙት ኢትዮጵያውያን ከ፲፰፻፶-፲፰፻፷ እንዲሁም ለንደን ፲፰፻፷ ቍጥር ፩ እና ፪ የተጻፉትን ደብዳቤዎች ተመልከት። እንዲሁም ቆንስል ፊን መጋቢት ፲፫ ቀን ፲፰፻፷፪ እና መስከረም ፳ ቀን ፲፰፻፷፫ ዓመተ ምሕረት ለካውንት ራስል የጻፉዋቸውን ደብዳቤዎች ተመልከት አቢድ ቍ፡ ፲፬-፳፡ ጳለስጢን ስለ ኢትዮጵያውያን መብት ጥያቄ ፲፱፻፯ ዓመተ ምሕረት ሮሶላ ለቢይ የጻፈውን ማስታወሻ ተመልከት። ከዚህ በላይ የተደረገው ስምምነት መልካም ፍጻሜ ለማግኘት ስላልቻለ በ፲፰፻፷፪ ዓመተ ምሕረት ላይ በኢትዮጵያውያኖቹ ገዳም ውስጥ በኢትዮጵያውያኖቹና በኮፕቶቹ መካከል በቍልፉ ምክንያት ጠብተነሣ፡ ኮፕቶቹ አርጌውን ቍልፍ ነቀለው አዲስ ቍልፍ ለመግጠም ሞከሩ፡ ይህ ከሆነ በኋላ በደካማነታቸው በአንግሊዝ መንግሥት የተወቀሱት የአንግሊዝ ቆንስል ወደ ኢየሩሳሌም አገረ ገዥ ወደሆኑት ወደ ኩርቺት ፓሻ ሄደው ሁኔታውን ያመለክቱም ቢሆን አገረ ገዢው የኢትዮጵያውያኖቹን ጉዳይ አልሰማም ስላሉ ቍልፉ በኮፕቶቹ እጅ ቀረ።

ከዚህም በቀር ኮፕቶቹ በ፲፰፻፺ ዓመተ ምሕረት ላይ የኢትዮጵያውያኖቹን ገዳም መግቢያ ለማስፋትና ወደ ኮፕቶቹ ገዳም የሚያገባውን በር ለማገናኘት ብለው በስተሰሜን በኩል የሚገኘውን የገዳሙን ግድግዳ ለማፍረስ ጀመሩ፡ ሆኖም በኢየሩሳሌም የሚገኙት የግሪክ ፓትርያርክ በጉዳዩ ጣልቃ ገብተው ሥራውን እንዲያቆሙ ስለዘዙ፡ ኮፕቶቹ ከግባቸው ሳይደርሱ ቀርተዋል።

P A R V I S

CHURCH OF THE H. S.

የክርስቲያን ቤተክርስቲያን

በክርስቲያን ቤተክርስቲያን ውስጥ የሚገኝ የዘመናዊ ህይወት ማዕከል ነው፡፡
የክርስቲያን ገዳም ለርሀውን ማዕከል ይገኛል፡፡

Church of St. John
(Carmichael's)
የቅዱስ ዮሐንስ ቤተክርስቲያን

CHURCH OF
ST. MICHAEL
የቅዱስ ማይክላል ቤተክርስቲያን

የቅዱስ ማይክላል ቤተክርስቲያን

ABRAHAM CONV'T.
የአብራሃም ቤተክርስቲያን

GREEK STORE
R O O M

የቅዱስ ማይክላል ቤተክርስቲያን
የቅዱስ ማይክላል ቤተክርስቲያን

CHURCH OF THE
4. ANIMALS
የአርባ አንገል ቤተክርስቲያን

የቅዱስ ማይክላል ቤተክርስቲያን
CHURCH OF THE H. SEPULCHRE

የአርባ አንገል ቤተክርስቲያን
የአርባ አንገል ቤተክርስቲያን

የአርባ አንገል ቤተክርስቲያን
R O O M

የአርባ አንገል ቤተክርስቲያን
የአርባ አንገል ቤተክርስቲያን

COPTIC CONV'T.
የኮፕቲክ ቤተክርስቲያን

PARVIS
CHURCH OF THE H. S
የነሐስተኛ ቅዱስ መቅብር

በጳጳሱና ማኅበሩ፡ በግብርና መክከል ይከናወናል ሆኖ የሚገኘው
የጳጳሱና ገዳሴ ቤር ሠራጣንን የሚያሳይ ፕላን፡፡

CHURCH OF ST JOHN
(ARMENIANS)
የቅዱስ ዮሐንስ ግብር

የቤር ሠራጣንን ገብር

CHURCH OF
ST. MICHAEL
የቅዱስ ማጥላስ
መቅብር

የቅዱስ ስቃስ መቅብር
CHURCH OF THE H. SEPULCHRE

ABRAHAM CONV.
የአብራሃም ገዳሴ

GREEK STORE
R O O M

የቅዱስ ማጥላስ
ገዳሴ

CHURCH OF THE
4. ANIMALS
የአሳንጣ ግብር

የቅዱስ ስቃስ
መቅብር

የጳጳሱና መዳኃኒ
ግብር ቤተ ክርስቲያን

ABISINIAN
R O O M

የቅዱስ ስቃስ
መቅብር

COPTIC CONV.

ABISINIAN
ROOMS

ABISINIAN
ROOMS

ABISINIAN
ROOMS

ABISINIAN
ROOMS

ABISINIAN
ROOMS

የቅዱስ
ስቃስ
CHAPEL
OF
ST HELENA

በ፲፱፻፳፭ ዓመተ ምሕረት አፄ ምኒልክ በደጃዝማች መሸሻ መሪነት ልዩ መልእክተኞች ወደ ኢየሩሳሌም ከላኩ በኋላ ደጃዝማች መሸሻ ያገሩን ሽማግሌዎች ሰብስበው ስለ ኢትዮጵያውያኖቹ ርስት ጠይቀዋል፡ ለጥያቄአቸውም ከዚህ ቀጥሎ የተዘረዘሩት መልሶች ተሰጥቶአቸዋል።

ቍ ጥ ር ፩

ክቡር ሆይ፡

በኢየሩሳሌም በትንሣኤ ቤተ ክርስቲያን በስተምሥራቅ በኩል ስለሚገኘው የዴር ኤል ሠልጣን ገዳም የርስትነት መብት ዝርዝር እንድናስታውቅዎት የጻፉልንን ደብዳቤ እናስታውሳለን፡ ኢትዮጵያውያኖቹ ካልተወሰነ ጊዜ ጀምረው በዚሁ ገዳም ውስጥ የሚኖሩ መሆናቸውን ለክቡርነትዎ ለመግለጥ እፈቅዳለሁ፡ በኢትዮጵያውያኖቹና በኮፕቶቹ መካከል በ፲፪፻፷፩ እና ፲፪፻፷፱ ላይ ጠብ ከተፈጠረ በኋላ የዴር ኤል ሠልጣን ገዳም የኢትዮጵያውያኖች ርስት መሆኑን ልዩ ልዩ የመንግሥት ትእዛዞች (ማለት ፊርማንስ) አረጋግጠውታል። የዛሬ ፵፪ ዓመት የኮፕት መነኩሴዎች የዴር ኤል ሠልጣንን ገዳም ቅላፍ እኛ በማናውቀው አኳኋን ወስደው በኢትዮጵያውያኖቹ መካከል ይኖር በነበረው ኮፕታዊ ካህን አስረከቡ፡ ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ጠቡ እየጋለ ከመሄዱም በላይ በገዳሙ ውስጥ በሚገኘው አነስተኛ ቤተ ክርስቲያን ይፈጸም የነበረውን የቅዳሴ ስነ ሥርዓት ከሁለት ዓመት ጊዜ ጀምሮ አቋርጧል።

መስከረም ፯ ቀን ፲፫፻፳፩ ዓመተ ምሕረት፡

ፊርማ ዳሚያኖስ

የግሬክ ፓትርያርክ በኢየሩሳሌም።

ቍ ጥ ር ፪

ክቡር ሆይ፡

በርስትነት ምክንያት በከተማው ነዋሪ የሆኑት ኢትዮጵያውያኖችና ኮፕቶች ስለሚከራከሩበት በኢየሩሳሌም ስለሚገኘው የዴር ኤል ሠልጣን ገዳም አስተያየታችንን እንድንሰጥዎት ያቀረቡልንን ጥያቄ በማክበር እናስታውሳለን።

የገዳሙ ቅላፍ ከአርባ ዓመት ጀምሮ በኮፕቶቹ እጅ የሚገኝ ቢሆንም የኢትዮጵያ ካህናቶች ከጥንት ጊዜ ጀምረው በዴር ኤል ሠልጣን ገዳም ውስጥ የሚኖሩ መሆናቸውን እናረጋግጥልዎታለን፡ ርስቱን በምን አኳኋን እንደያዙት ልንነግርዎት ባንችልም በሁለቱ ወገኖች መካከል በገዳሙ ምክንያት ጠብ መነሣቱንና በጠቡ ምክንያትም ኢትዮጵያውያኖች ያደርጉት የነበረውን ሥርዓተ ቅዳሴ ከቅርብ ዓመታት ጀምሮ በሁለቱም ቤተ ክርስቲያኖች ውስጥ ማቋረጡን የምናውቅ መሆናችንን ልንገልጽልዎት እንፈቅዳለን።

ፊርማ አቡነ አርቱን

በኢየሩሳሌም የአርመኖች ፓትርያርክ።

ክቡር ሆይ :

በኢትዮጵያውያን ካህናቶችና በኮፕቶች ካህናት መካከል ስለ ደዘር ኤል ሠልጣን ገዳምና ስለ ቤተ ክርስቲያኖቹ እንዲሁም ስለ ገዳሙ ቍልፍ በተፈጠረው ጠብ ምክንያት አስተያየታችንን እንድንገልጽልዎት ያቀረቡልንን ጥያቄ በማክበር እናስታውሳለን።

ኢትዮጵያውያኖቹ ከጥንት ጀምረው በገዳሙ ውስጥ መሆናቸውንና እንዲሁም በገዳሙ አጠገብ በሚገኙት ቤተ ክርስቲያኖቹ ውስጥ ሥርዓተ ቅዳሴን የሚፈጽሙ መሆናቸውን የምናውቅ ብንሆንም የተባለው ገዳም ቍልፍ በየትኛው ጊዜ እና በምን አኳኋን በኮፕቶቹ እጅ የገባ መሆኑን አናውቅም፤ እንዲሁም ከዚህ በላይ በተጠቀሱት ሁለት ቤተ ክርስቲያኖች ውስጥ ይፈጸም የነበረውን የቅዳሴ ስነ ሥርዓት በምን ምክንያት እንደቆመ የማናውቅ መሆናችንን እንገልጻለን።

መስከረም ፲፬ ቀን ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት :

ፊርማ : አቡነ ኤልያስ

የሶፊያ ፓትርያርክ በኢየሩሳሌም ።

በመዝገብ ቤት አግኝቼ ባየኋቸው ሰነዶች መሠረት የደዘር ኤል ሠልጣን ገዳም የኢየሱያውያኖች ርስት መሆኑንና እንዲሁም በኢየሩሳሌም ፲፭ ዓመት ጊዜ በነበርኩበት ጊዜ ኢትዮጵያውያኖቹ በደዘር ኤል ሠልጣን ገዳም ውስጥ የኖሩና እንዲሁም ንብረታቸው መሆኑን ሳይና ስለማ መኖሪን አረጋግጣለሁ፤ ከዚህም በቀር ኢትዮጵያውያኖቹ ከገዳማቸው ከደዘር ኤል ሠልጣን ወደ ቅዱስ መቃብር ቦታ በሚወስዱት በሁለቱ ቤተ ክርስቲያኖች ውስጥ ሥርዓተ ቅዳሴ ሲፈጽሙ ማየቴንና በዚሁ ስፍራ መገኘቴን አረጋግጣለሁ።

ኢየሩሳሌም ነሐሴ ፳፭ ቀን ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት :

ፊርማ : ጂ. ኤልሙሐለም

የኢየሩሳሌም ኮሬ ፒስኮፑስ

የማርኒታውያን ፓትርያርክ ቫይካር

ከ፴፭ ዓመት ጊዜ ጀምሮ በኢየሩሳሌም የፓትርያርክ ቫይካር ሆኜ ስኖር የደዘር ኤል ሠልጣን ገዳም ኢትዮጵያውያኖቹ ሲኖሩበትና ርስታቸው መሆኑን አይቻለሁ፤ ከዚህም በቀር በደዘር ኤል ሠልጣን ገዳም በኩል ወደ ቅዱስ መቃብር በሚወስደው መንገድ

በኩል በሚገኙት በቅዱስ ሚካኤልና በአርበዕቱ ሰማዕታት ቤተ ክርስቲያኖቻቸው ውስጥ ሁሉ ጊዜ ሥርዓተ ቅዳሴ ሲፈጽሙ ያየሁ መሆኔን አረጋግጣለሁ። ይህ ከሆነ ጽጅ ዓመት ዘመን አልፎታል።

ኢየሩሳሌም ነሐሴ ፳፫ ቀን ፲፱፻፭ ዓመተ ምሕረት፡

ፊርማ፡ ዮሐንስ ተማሊያን

የአርመን ካቶሊክ ፓትርያርክ ሻይካር

ቍ ጥ ር ፩

ከዚህ ቀጥሎ ስሜ የተመለከተው የላቲን ፓትርያርክ ቫይካር እና አስተዳዳሪ በኢየሩሳሌም የሆነው በከተማው ውስጥ ነዋሪ የሆኑት የላቲን ሽማግሌዎች በሰጡኝ ማስረጃ መሠረት፡ በኢትዮጵያውያኖቹና በከተቶቹ መካከል በጠብ ውስጥ ያለው ገዳም የኢትዮጵያውያኖቹ ንብረት መሆኑንና እንዲሁም ኢትዮጵያውያኖቹ በገዳሙ ውስጥ ሁሉ ጊዜ ነዋሪ ሆነው ከጥንት ጊዜ ጀምረው ሥርዓተ ቅዳሴ ሲፈጽሙ መኖራቸውን አረጋግጣለሁ።

ጥቅምት ፲ ቀን ፲፱፻፭ ዓመተ ምሕረት፡

ፊርማ፡ ሉዊስክስ ፒካርዶ

የላቲኖች ፓትርያርክ ሻይካርና አስተዳዳሪ በኢየሩሳሌም

ኢትዮጵያውያኖቹ በጳለስጢን በተወሰደባቸው ርስት ምክንያት ዕርቅ ለማድረግ አፄ ምኒልክ በ፲፱፻፯ እና በ፲፱፻፰ ዓመተ ምሕረት ከሳጥላይም ፖርት ጋር ስምም ነት ጀመሩ፡ ይህ በመሆኑ የጉዳዩን ዝርዝር የያዘ አንድ ማስታወሻ ሪፖርት ቀርቦ ነበር፡ የአቶማን መንግሥት ሆናቱው በኢየሩሳሌም እንዲጠና ያደረገም ቢሆን መልሱ ይህን ያህል አሰደሳች አልነበረም።

ታኅሣሥ ፲፱ ቀን ፲፫፻፳፫ ዓመተ ምሕረት ፳፯ ዝልቅዕዳ በተጻፈው መልስ መሠረት፡ ቱርኮቹ ኢትዮጵያውያኖች የዴር ኤል ሠልጣን ገዳማቸውን ቍልፍ ይዘውም ቢኖሩ በ፲፪፻፹ ዓመተ ሃጂራ ማለት በ፲፰፻፷፪ ዓመተ ምሕረት ላይ ከጥቶቹ የርስቱ መብት ይገባናል ካሉ በኋላ ርስቱ ታውቆላቸው አዲስ ቍልፍ ከተሠራ በኋላ ቍልፉ ለከጥቶቹ ተሰጠ ይላል። ከዚህም በቀር የአቶማን መንግሥት ከጥቶቹ በ፲፰፻፺ ዓመተ ምሕረት ውስጥ የገባውን ግድግዳ ለማፍረስ መሞከራቸውንና እንዲሁም አፍራሾቹ በባለሥልጣኖች በኩል ከቆሙ በኋላ የዴር ኤል ሠልጣን ገዳም በር በዚያን ጊዜ እንደገና መሠራቱን ያረጋግጣል። እንዲሁም ከኢትዮጵያውያኖቹ ገዳም የሚገኙት ቤተ ክርስቲያኖች በከጥቶቹ እጅ መሆናቸውን ቱርኮች ያረጋግጣሉ።

ከዚህ በላይ የተጠቀሱትን የመንግሥት ትእዛዞች ያወቀውም ቢሆን የአቶማን መንግሥት የተለየ ፍች ለኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት አቅርቧል፡ ከዚህም በቀር የተባሉት

የመንግሥት ትእዛዞችና የኢንተርናሲዮናል ውሎች ድንጋጌዎች ለማሻሻል አይቻልም ሲል አረጋግጠዋል። ቴሬቅ ፓሻ በታኅሣሥ ፲፱ ቀን ፲፫፻፳፫ ዝልቅዕዳ ፲፫፻፳፭ የተጻፈ ውን ማስተወሻ ተመልከት።

የኢትዮጵያ እንደራሴ ይህንኑ መልስ በመቃወም አንድ ማታወሻ ለፖርት ያቀረበም ቢሆን ለማስታወሻው መልስ ሳያገኝ ቀርቷል፡ ከዚህ በላይ የተጠቀሰው ስምምነት ዝርዝር መጋቢት ፴፩ ቀን ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት በተደረገው ማስታወሻ ላይ የሚገኝ በመሆኑ ከፍተኛ ጥናትና ምርመራ እንዲደረግለት ያስፈልጋል። ኢትዮጵያውያኖቹ በቤተ ክርስቲያኖቻቸው ውስጥ ለብቻቸው የቅዳሴን ስነ ሥርዓት ለመፈጸም እንዲችሉ ብለው የገዳሙን ቍልፍ የግሪኩ ፓትርያርክ እንዲሰጡዋቸው ጠይቀዋል።

ስ ለ መ ብ ት ጉ ዳ ይ ።

የአቶማን መንግሥት ከ፲፱፻፯ እስከ ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ከኢትዮጵያ መልክተኞች ጋር በተጻጻፋቸው ደብዳቤዎች አድርጎ የኢትዮጵያውያኖቹን መብት በኢየሩሳሌም ያላወቀላቸው መሆኑን ገልጿዋል። ጉዳዩ በሕግ መሠረት በቅዱስ መካን ውስጥ በሚገኙት ልዩ ልዩ ሃይማኖት ባላቸው ሰዎች መብት ውሳኔ እንዲያገኝ ያስፈልጋል፡ የቱርክ መንግሥት ትእዛዞችና የኢንተርናሲዮናል ውሎች ሁሉ የኢትዮጵያውያኖች መብት የማያከራክር መሆኑን አረጋግጠውታል። በዚህ ቦታ ምክንያት ክርክር ከተነሣበት ጊዜ ጀምሮ የቱርክና የሌላ አገሮች ባለሥልጣኖች ሁሉ በጉዳዩ ገብተዋል፡ በግሪኮችና በአርመኖች መካከል በተነሣው ጠብ ምክንያት በ፲፱፻፶ ዓመተ ሃጂራ ማለት ፲፰፻፴፬ ዓመተ ምሕረት ላይ በዚልኪድ የተሰጠው ትእዛዝ ለወደፊት በክርስቲያኖች መካከል አንድም ጠብ እንዳይፈጠር ይወስናል፡ እንዲሁም የያንዳንዱ ክርስቲያን ሃይማኖት ክርክር ወይም ጠብ ሳይፈጥር በየበኩሉ እንደልማዱ የቅዳሴን ስነ ሥርዓት እንዲፈጽምና እንዲሁም የየራሱን ገዳም ይዞ በንብረት በኩል ማናቸውንም ክርክር እንዳይፈጥር ይወስናል። ስለዚህ የመካነ ቅዱስ ሁናቴ በቀድሞው ልምድ መሠረት በሕግ ክርክር ውስጥ ሳይገባ ውሳኔ እንዲያገኝ ያስፈልጋል፡ ከዚህ በላይ የተጠቀሰው ትእዛዙ በወጣበት ጊዜ ኢትዮጵያውያኖቹ ይዘውት የነበረውን ርስት መብት አውቆላቸዋል። ትእዛዙ በኢየሩሳሌም በስተውጭም ሆነ በስተ ውስጥ የሚገኙት የቅዱስ መቃብር ቤተ ክርስቲያንና እንዲሁም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተወለደበት ቤተ ልሔም የተባለውን ቦታ ይጠቅሳል። እነዚህ ቦታዎች ምርጥ ኤልካታብ ከ፲፭ ዓመተ ሃጂራ ፯፻፴፯ ዓመተ ምሕረት በኋላ ከጻፋቸው የጥንት ሰነዶች በፊት ይዘዋቸው የነበሩት ባለርስቶች ማለት ጆርጂያውያኖች፡ ከፕቶች፡ ኢትዮጵያውያኖች፡ ሶፊያውያኖች፡ አርመኖች፡ ያዕቆባውያኖችና ማሮኒታውያኖች ሁሉም የበላይነት ያለው በግሪክ ሕዝብ ጥገኞች ሆነው በቤተ ክርስቲያኖቻቸው ውስጥ ሥርዓተ ቅዳሴን ሲፈጽሙ ማንም ሰው ጣልቃ እንዳይገባቸው ወይም እንዳይቃወማቸው ተወስኑዋል።

ሡልጣን ዓብደል ማጂድ ፲፰፻፴፱ - ፲፰፻፷፩ ሰኔ ፴ ቀን ፲፰፻፵፩ ዓመተ ምሕረት (ጄማዲ አልዓመል ፯ - ፲፪፻፶፯) በኢየሩሳሌም ባለሥልጣኖች የሰጡባቸውን ትእዛዝ ከላይ የተመለከተውን የሚያረጋግጥ ሲሆን እንዲሁም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ይገልጻል። «በሶሪያና በአቅራቢያዎቹ አገሮች የሚኖሩ ማናቸውንም ሃይማኖት የያዙ ሰዎች ሁሉ በቅዱስ ሕግ የተፈቀደላቸው ሲሆን ከዚህ ቀደም ክቡራን አያቶቹ በሰጡባቸው ትእዛዞችና በወጡባቸው ሕጎች መሠረት ይዘባቸው የኖሩትን ርስቶች ሁሉ እንደያዙባቸው እንዲቀሩና እንዲሁም በሃይማኖታቸው፣ በገዳማቸውና በቤተ ክርስቲያናቸው ሙሉ መብት ይዘው እንዲኖሩባቸውና እንዲሠሩባቸው፣ እንዲሁም ማናቸውም ሰው ጣልቃ እንዳይገባባቸውና ግፍ እንዳይሠራባቸው ወይም በርስትነት ይገባኛል ሲል እንዳይከራከራቸው ወስኛለሁ።

ከክርሚያ ጦርነት በፊት በግሪኮችና በላቲኖች መካከል የተጀመረውን ክርክር ዳግ ማዋ ሡልጣን ሙሐመድ ፪ኛ እና ዓብደል ማጂድ በ፲፰፻፳፱ እና በ፲፰፻፵፩ ዓመተ ምሕረት በአደረጉባቸው ትእዛዞች ላይ እንደሚታየው ትእዛዞቹ ለሕጉ ክርክር መሠረት እንዲሆኑ የቱርክ የፈረንሳይና የፊሻ መንግሥታቶች የተቀበሉባቸው መሆናቸውን ታውቆዋል።

የመጀመሪያ ትእዛዝ ማለት ፈረንሳይያቸው የካቲት ፰ ቀን ፲፰፻፶፫ ዓመተ ምሕረት የተቀበሉት ትእዛዝ ላቲናውያኖቹ በቅድስት ድንግል ማርያም መቃብር እየሄዱ እንዲሰግዱ ይፈቅዳል። እንደዚሁም በደብረ ዘይት ያለው አራትሪ ከቆየበት ሁኔታ መለዋወጥ አይደረግበት ብለዋል። «በ፲፱፻፫-፫፻፵፩ ዓመተ ምሕረት ረሲል ዳክት ኢንቴርናሲዮኖ ዴልምፒር ኦቶማን በሚል አርእስት የተጻፈውን መጽሐፍና ሌዝ አርጂን ዲላጌር ደክሪም በሚል አርእስት በ፲፱፻፲፪ - ፻፴፱ ዓመተ ምሕረት የታተመውን መጽሐፍ ተመልከት። ሡልጣኑ ለቀዳማዊ ኒኮላስ ንጉሠ ነገሥት በጻፉት ደብዳቤ ላይ ትእዛዙ በክርክር ውስጥ ያሉት ቦታዎች የድሮው ሁኔታያቸው እንዲታወቅ የተደረገ መሆኑን አረጋግጠዋል። ግሪኮችን ለማስደሰት በመጋቢት ወር ፲፰፻፶፪ ዓመተ ምሕረት የተሰጠው ሁለተኛው ትእዛዝ ደግሞ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ይዘረዝራል። ላቲናውያኖቹ ትልቁ ኩፖላም ሆነ አነስተኛው የካልቨሪ ኩፖላ ወይም መካነ ግንዛቱን ወይም መካነ ስቅለቱን እንዲሁም የቅድስት ማርያምን ቀስቶች በርስትነት ይገባናል ብለው ለመጠየቅ መብት የላቸውም ከዚህም በቀር ላቲናውያኖቹ የቤተ ልሔምን ቤተ ክርስቲያን ወይም የመካነ ቅዱስን ቦታ ለመውሰድ አይፈቀድላቸውም፤ እነዚህ ቦታዎች ቀድሞ በነበሩበት ሁኔታ እንዲኖሩ ያስፈልጋል።

መስፍን ሄንጅኮፍ ግንቦት ፭ ቀን ፲፰፻፶፱ ዓመተ ምሕረት የተቀበሉት ትእዛዝ የላቲናውያኖቹንና የግሪኮቹን መብት ሲወስን ሡልጣኑ በ፲፰፻፶፪ ዓመተ ምሕረት ቤተ ክርስቲያኑ ይገኝበት የነበረበትን ሁኔታ እንዳይለወጥ የተቃወሙ መሆናቸውን ይገልጻል። ትእዛዙ ቦታዎቹ ሁሉ በድሮ ሁኔታቸው ይኑሩ ይላል። ከዚህም በቀር በፓሪስ ከተማ በተደረገው ውል ፱ኛ አንቀጽ የጸደቀው የካቲት ፲፰ ቀን ፲፰፻፶፯ ዓመተ ምሕረት የቱርክ

ሃቲ አማዮአን ሰነድ ከዚህ በላይ የተዘረዘረውን አካሄድ ተከብሮ እንዲፈጸም ይወስናል።
የሰነዱ ፪ኛ ገጽ «አያቶቹ ለክርስቲያኖች ወይም ለእስላሞች ሁሉ ያወቁላቸውን መብት
ተከብሮ ይኑር» ይላል። (ጥርዶኪዶን ኢቢድ ፲፩ - ፬፻፲፮)።

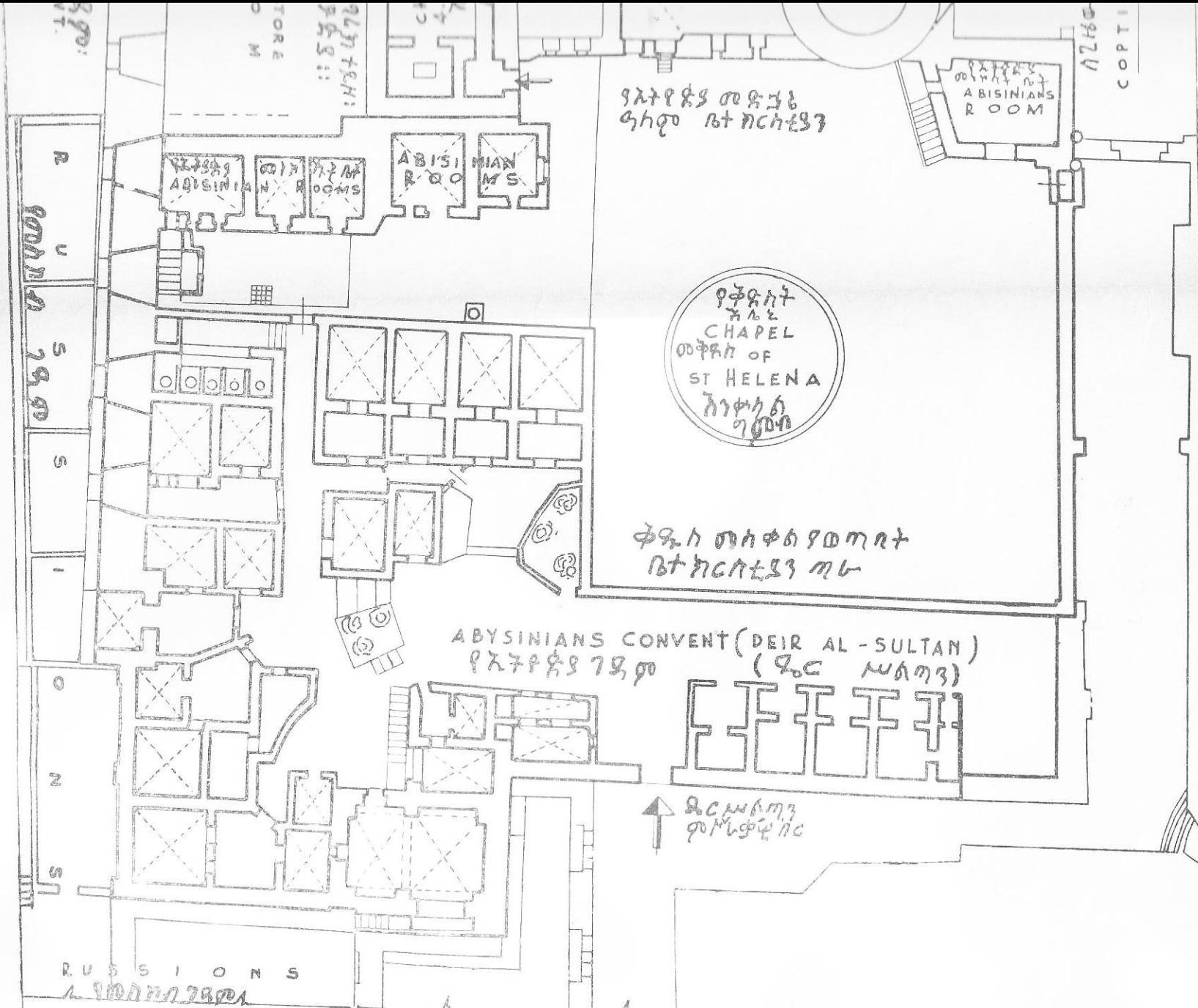
በ፲፰፻፸፰ ዓመተ ምሕረት በበርሊን ከተማ የተደረገው ውል የመካነ ቅዱስ ቦታ
ዎች ሁናቴ እንዳይለወጥ ይወስናል። በ፲፱፻፱ «ኮርፕስ ዲ ቱርዋ ኦቶማን» በሚል አርእስት
የተጻፈውን መጽሐፍ ተመልከት፡ ስለዚህ በ፲፰፻፴፬ እና በ፲፰፻፵፩ ዓመተ ምሕረት
ላይ የተሰጡት ትእዛዞች በዚሁ ተእዛዝ ውስጥ የተዘረዘሩት ጉዳዮች ምንድን ናቸው?
የጳለስጢንን መሠረታዊ ደንብ የሚወስኑ መሆናቸውን በኢንተርናሲዮናል ሕግ መሠረት
ረት ታውቀዋል። ደንቡ ከ፲፰፻፴፩ ዓመተ ምሕረት በፊት በመካነ ቅዱስ የነበረውን
ማናቸውንም ጉዳይ በማናቸውም በጳለስጢን በሚገኝ የመንግሥት ባለሥልጣን ወይም
በፓለስቲን በሚገኙት ክርስቲያኖች እንዳይለወጥ ይወስናል። ስለዚህ የክርስቲያን ቦታ
ዎች ርስትነት ለመወሰን ከጥንት ጀምሮ የነበረውን ደንብ መሠረት ማድረግ ይበቃል።

«ዴር ኤል ሠልጣን» በሚል ስያሜ የሚጠራውን ገዳም ኢትዮጵያውያኖቹ ከ፲፰፻፴፯
እና ከ፲፰፻፵፩ ዓመተ ምሕረት ከወጡት ትእዛዞች በፊት በርስትነት ይዘውት መኖራቸውን
ከዚህ በላይ በዘረዘርኩዋቸው ሁናቴዎች አስረድቻለሁ ብዬ እተማመናለሁ። በዚያ
ያን ጊዜ ኢትዮጵያውያኖቹ ገዳሙንና ቤተ ክርስቲያኖቹን ብቻ ሳይሆን ቀላፎችንም
ጭምር ይዘው በነፃ ይተላለፉ ነበር።

በ፲፰፻፴፰ እና ፲፰፻፺ ዓመተ ምሕረት ኮፕቶቹ ደንቡን በመጣስ በኢትዮጵያውያ
ኖቹ ላይ ከፍተኛ ጉዳት አድርሰዋል። ይህ በመሆኑ ምክንያት አጥፊዎቹ የወሰዱትን
ንብረት መመለስ ይገባቸዋል። የጥንቱን ደንብ ኮፕቶቹ ሲያፈርሱ የቱርክ ባለሥልጣኖች
ያልተቃወሙባቸውም ቢሆን ኢትዮጵያውያኖቹ ያላቸው መብት የማያከራክርና የማያ
ጠራጥር ነው።

በዚሁ ምክንያት በጳለስጢን የሚገኙት ኢትዮጵያውያኖች በዴር ኤል ሠልጣን ገዳ
ምና ሁለቱ ቤተ ክርስቲያኖች ከነቀላፎቻቸው ጭምር ፈጽሞ ባለርስቶች በመሆናቸው
በነዚሁ ንብረቶች ላይ ሙሉ መብት እንዲያገኙ ያስፈልጋል ብዬ ንግግሬን እዘጋለሁ።

ፓሪስ፡ መጋቢት ወር ፲፱፻፳፭ ዓመተ ምሕረት።



የአቶሪያ መጽሐፍት
ዓሳሳ ቤተክርስቲያን

የአቶሪያ
ABISSINIANS
ROOM

የቅዱስ
ሐሌ
CHAPEL
መቅደስ
OF
ST HELENA
እንቅስቃሴ
ዓሳሳ

ቅዱስ መስቀል የወጣለት
ቤተክርስቲያን ጣራ

ABISSINIANS CONVENT (DEIR AL-SULTAN)
የአቶሪያ ገዳም (ዲር ሠላማ)

ዲር ሠላማ
የመጽሐፍት ገዳም

RUSSIAN ROOMS
የሰላም ገዳም

SCALE 1:200

